

PLEDOARIE PENTRU NEUITAREA LUI EMINESCU

Galina ANIȚOI

Doctor în filologie, conferențiar cercetător

E-mail: galina.anitoi@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3166-1472>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” (Chișinău)

Volumul *Eminescu sporind a lumii taină* (Știința, 2020, 144 p.), de Dumitru Apetri, se înscrie în seria contribuțiilor la eminesciană, oferind, așa cum menționează Mihai Cimpoi în *Prefață*, „un spor la cunoașterea Marelui Poet” (p. 4). În preliminariile acestei culegeri de studii, articole, cronici și recenzii, cu titlul sugestiv *Mărturisire*, autorul ține să informeze cititorul despre „modesta” sa „cărăruie spre Eternul Eminescu”, despre cum s-a înfiripat dragostea sa – de-o viață – pentru „uluitoarea poezie eminesciană”.

În prima secțiune a cărții, intitulată *ARTICOLE. STUDII*, cercetătorul analizează, cu multă pătrundere, unele aspecte-cheie din creația lui Eminescu, și anume: Cultul Patriei, al Mamei și al Cărții, relevându-le calitatea de „valori care conferă creației eminesciene un impresionant potențial moral-etic, un vibrant spirit patriotic și o maiestooasă strălucire ideatică” (p. 24). Nu scapă atenției exegetului nici cultul pentru Bucovina, „dragostea și durerea” poetului, evocată în mai multe poeme și texte de publicistică. E de menționat în mod special că partea semnificativă a acestui compartiment o constituie studiile despre procesul de receptare a operei lui Eminescu în arealele cernăuțean, basarabean și, mai cu seamă, în cel est-slav (ucrainean și rus) și despre contribuțiile scriitorilor și exegeților din aceste spații la valorificarea operei celui care „a știut să exprime în mod remarcabil sufletul țării sale” (Alain Guillerrou).

Astfel, aflăm că la Cernăuți există de mai multă vreme un adevărat cult al lui Eminescu care, constată cu nedisimulată satisfacție Dumitru Apetri, „cu trecerea anilor, capătă proporții tot mai impunătoare” (p. 31). Printre primii bucovineni care s-au aplecat asupra operei eminesciene se disting istoricii literari Constantin Loghin (1892-1962) și Leca (Alexandru) Morariu (1888-1963). Sunt trecute în revistă volumul colectiv *Eminescu și Bucovina*, care alocă un spațiu generos unui studiu despre profesorul și omul de cultură Aron Pumnul și înrăurirea acestuia asupra tânărului și promițătorului gimnazist Mihai Eminescu, dar și lucrările lui Leca Morariu, profesor la Universitatea din Cernăuți, fondator și conducător al Buletinului „Mihai Eminescu” și ale scriitorului Nicolae Tcaciuc-Albu, acesta axându-și cercetările pe corelația dintre opera eminesciană și cea a marilor scriitori germani Goethe și Schiller.

Dumitru Apetri consemnează, totodată, referințele și dedicațiile lirice aduse lui Eminescu. Din șirul acestora fac parte creațiile poetului și compozitorului Adrian Forgaci, care se remarcă și prin „faptul că a pus pe note câteva texte lirice eminesciene” (p. 32). Exemplul lui a fost urmat de omagiile poetice ale lui Vasile Levițchi, Arcadie Suceveanu, Ilie T. Zegrea, ale profesorului și savantului Grigore Bostan, Mircea Lutic, Ion Gheorghită, Vasile Tărățeanu, Ștefan Hostiuc, Ion Vatamanu, Mihai Morăraș, M. Prepelită și Ion Gainiceru.

Autorul volumului pe care-l comentăm insistă și asupra altei componente a eminescienei, componentă pe care o consideră nu mai puțin importantă: publicistica (articole, interviuri, tablete). O lucrare de acest gen, considerată de cercetător relevantă, o constituie cartea *Cea mai curată lacrimă a noastră* (Cernăuți, 2009), al cărei alcătuitor este jurnalistul, prozatorul și traducătorul bucovinean Grigore Crigan. Exegetul nu și-a propus comentarea aprofundată a acestei lucrări, ci s-a limitat la reproducerea câtorva „fragmente din opiniile care aparțin unor personalități dintre cele mai distincte” (p. 37): Mihai Cimpoi, M. Lutic, Gr. Bostan, A. Suceveanu, Ilie T. Zegrea, Ș. Hostiuc, V. Tărățeanu, M. Prepelită, Simion Gociu și Gr. Crigan.

Eminesciana basarabeană este, de asemenea, urmărită cu deosebită atenție, aceasta devenind, potrivit observației lui Dumitru Apetri, „o tradiție a literaturii românești și o permanență a poeziei est-prutene” (p. 44). Se fac referințe, în acest context, la poemele închinete *Luceafărului* ce aparțin scriitorilor: An. Ciocanu, L. Damian, V. Romanciuc, N. Costenco, L. Deleanu, G. Vieru, G. Vodă, V. Teleucă, N. Dabija, A. Suceveanu, L. Lari și la cărțile *Măria sa poetul* (Chișinău, 1992), de Dumitru Matcovschi, și *Steaua Eminescu* (Chișinău, 1999), de Gheorghe Ciocoi. Pe larg sunt comentate cartea lui Matcovschi și ciclul de versuri ale lui Liviu Damian. Este pus în lumină și aportul prețios la eminesciană al academicienilor

basarabeni Constantin Popovici și Mihai Cimpoi, pentru care opera *Luceafărului* și hermeneutica acesteia a devenit o profesiune de credință.

În cuprinsul cărții de față, un număr consistent de pagini a fost rezervat receptării – prin traduceri artistice, interpretări critice și alte forme de interacțiune literară – a creației lui Eminescu dincolo de spațiile spiritualității românești, menționându-se, nu în ultimul rând, că printre cei care s-au îngrijit la noi de identificarea și punerea în circulație a „ecourilor eminesciene universale” se impun distincții cercetători Mihai Cimpoi și Dumitru Copilu-Copillin.

Cum bine se știe, marele Eminescu a fost tradus în zeci de limbi, de opera lui se bucură cititori din diverse țări. În intenția de a cuprinde cât mai larg procesul de receptare a creației eminesciene, Dumitru Apetri înregistrează, cu o acribie de invidiat, multitudinea de aprecieri, interpretări critice elocvente, traduceri, mărturisiri, afirmații, note meditativ-aforistice etc. de pe aproape toate meridianele: Anglia (Bernard Shaw, Sylvia Pankhurst), Franța (Alain Guillerrou, Alain Bosquet, Claude Sernet, Jean-Louis Courriol), Italia (Rossa del Conte, Mario Ruffini, Giuseppe Petronio, Gino Lupi etc.), Germania (Helmut Frisch), Belgia (Karel Jonckheere), Cehia (Wilem Zavada), Grecia (Iannis Ritsos, Antónis Mistakidis), Spania (Rafael Alberti, Maria Teresa Leon), Cuba (Salvador Bueno, Nicolas Ghilien), Rusia (Iurii Kojevnikov, Iraklii Andronikov, Pavel Antokolski, Aleksandr Jarov), Ucraina (Oleg Honcearenko, Vladimir Poiată), Polonia (Emil Zegaldovici), Bulgaria (Elisaveta Bagreana, Mladlen Isaev, Nicola Doncev), Slovacia (Libusa Vajdova), Serbia (Vasko Popa), Ungaria (Geza Szöcs, Samuel Domokos), Lituania (Eduardas Mieželaitis), Suedia (Henry Peter Matthis), China (Ghe Baoquan), India (Anita Bhose), Japonia (Sumiya Haruya) etc.

Preocupat de relațiile literare româno-ruse și româno-ucrainene, cercetătorul adună într-un tablou sinoptic traducerile operei lui Mihai Eminescu, analizează calitatea tălmăcirilor prin confruntarea versiunii cu originalul, se pronunță judicios asupra versiunilor mai noi ale poemului *Luceafărul* în cele două limbi menționate. Nu lasă în umbră nici personalitățile traducătorilor și cărturarilor care au cunoscut și promovat opera „Ctitorului spiritualității românești”. Printre aceștia, un loc aparte îl ocupă savantul filolog, traducătorul și poetul rus Iurii Kojevnikov, ale cărui traduceri din Eminescu sunt considerate de Dumitru Apetri cele mai bune: „Iu. Kojevnikov se prezintă la etapa actuală ca unul dintre cei mai talentați tălmăcitori ai poeziei eminesciene din ultimii 50 și ceva de ani” (p. 85).

Secțiunea a doua a volumului – RECENZII. CRONICI. MARGINALII LITERARE – reunește exegeze ale unui șir de contribuții importante la eminesciană (*Eminescu în amintirile contemporanilor*, Chișinău, 1968, alc. Const. Popovici; *Eminescu – pururi tânăr*, Chișinău – București, 1998, alc. Cristina și Victor

Crăciun; *Peste secolele toate*, Chișinău, 2003, alc. Dumitru Pasat; *Cinstind pe Eminescu*, Chișinău, 2005, de Sergiu Nucă; *Mihai Eminescu. Dicționar enciclopedic*, Chișinău, 2012, de Mihai Cimpoi; *Eminescu în perspectivă universală. Reconstituiri și restituiri*, Târgoviște, 2013, de Dumitru Copilu-Copillin; *Eminescu*, București, 2013, de Tudor Nedelcea; *Cu fața spre universalitate. Eminescu și eminescologia azi. Interviuuri cu academicianul Mihai Cimpoi*, Botoșani, 2018, de Elena Condrei), cronici și comentarii ale unor evenimente dedicate lui Eminescu și receptări ale operei sale, precum și marginalii la valorificările relațiilor dintre opera eminesciană, artele plastice și muzică (*O istorie a literaturii române desenată de marii graficieni ai lumii*, București, 2009, de Nicolae Ioniță; *Eminescu. De la muzica poeziei la poezia muzicii*, Botoșani, 2000, de Lucia Olaru Nenati).

Necesară și merituosă prin faptul că îmbogățește și completează Eminesciana, cartea recenzată e și un răspuns la îndemnul poetului Ștefan Radu Mușat: „Dați-i lui Eminescu ceea ce i se cuvine: neuitarea”. În încheiere, vom confirma doar că prin volumul *Eminescu sporind a lumii taină* Dumitru Apetri sporește neuitarea lui Eminescu.

Notă: Recenzia a fost realizată în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socio-culturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al MEC.